

vero, inquit, importat affirmationem, vel negationem. Hoc inquam falsum est. Nam est implicatio dicere, quod sit propositio, et quod non sit affirmatio, vel negatio alicujus rei. Propositum autem hoc dicit essentialiter (ut ipse Aragon concedit) Faciam hoc, vel: Non intendo facere hoc; ista vero dicunt affirmationem, vel negationem, si quidem sunt propositiones. Nec valet dicere, quod quia sunt actus voluntatis, ideo non importent affirmationem, vel negationem, ut ait Aragon, quia isti actus duo habent, alterum est firma adhesio, et intentio voluntatis ad rem faciendam, et hoc ad voluntatem pertinet; alterum vero ordinatio rei, quæ fieri debet, et hoc spectat ad intellectum. Optimæ ergo differentia est, quod propositum solum dicit id, quod intendit facere quis, a quo absque mendacio cessare potest, quia sensus est: Intendo hoc in futurum facere, et si quando proponit ita est, dicit verum, licet postea non faciat, quia veritas illius propositionis ab intentione, quam tunc habet proponens regulanda est. Promissio vero dicit: Faciam hoc in quocumque eventu, et si postea non faciat, mentitur, quia non reddit verum promissum, quod tenetur semper facere verum.

IX. Tertio arguitur: Votum essentialiter est actus religionis; sed solum propositum potest esse actus religionis, et nullo modo promissio: ergo votum non consistit in promissione. Probat minor, quia promissio est actus intellectus, ut inquit D. Thomas in hoc articulo, in corpore, et in argumento secundo; religio vero est in voluntate.

X. Respondetur, quod quamvis votum secundum suam substantiam sit actus intellectus, est nihilominus actus religionis, nec est inconveniens, quod actus unius potentiæ secundum substantiam, sit ab alte-

ra potentia, et a virtute existente in altera potentia in esse virtutis, et moris elicitus. Sicut oratio, quæ secundum substantiam est actus intellectus, cum sit locutio cum Deo in ratione virtutis est actus, religionis, quæ est in voluntate, imo et in esse physico, ut supra diximus quæstione LXXXIII, articulo III. Actus etiam exteriores, qui secundum substantiam sunt in potentiis exterioribus, in esse moris pertinent ad virtutes interiores, a quibus imperantur, et regulantur. Sic ergo in proposito promissio, quæ est in intellectu pertinet ad virtutem religionis, quia intellectus promittit secundum hoc quod movetur a voluntate disposita per religionem.

XI. Quarto et ultimo arguitur: Ex solo proposito alicujus boni manet homo obligatus ad executionem illius, et non alia obligatione nisi voti: ergo in solo proposito perficitur votum. Ad hoc argumentum jam patet ex dictis, solum enim propositum non inducit obligationem, nisi sit promissione firmatum.

ARTICULUS II.

Utrum ad votum requiratur necessario propositum faciendi rem quam promissit vovens?

I. Pro explicatione notandum est fundamentum fere omnium doctorum in hoc articulo, quod vovens potest se habere quatuor modis in emittendo votum. Primo, ita quod intendat, et promittere, et obligare se, et simul proponat servare id, quod promittit, et hoc est perfectissimum votum, de quo non est nostra disputatio: secundo, se potest habere per oppositum, ita quod neque intendat promittere, neque se obligare, neque servare, quod pro-

mittit, sed solis verbis fictis exterius promittit, nihil tamen habens in corde, et tunc etiam est certum nullum intervenire votum, ut enim dicitur in capite primo, ff. de pollicitatione, ex verbis nudis nulla nascitur obligatio. In foro tamen exteriori, qui sic voverit, compelletur implere votum, nec enim Ecclesia credit ipsi soli asserenti se non habuisse propositum, vel intentionem, sed cum judicat de exterioribus si in foro exteriori fuerit validum votum, compelletur servare illud, tenebiturque obedire Ecclesiæ in foro conscientiæ ex vi præcepti Ecclesiæ, licet non ratione voti, propter scandalum, et bonam gubernationem, quæ alias non posset servari in Ecclesia.

II. Sed contra. Quando quis non habuit intentionem ducendi uxorem, etiamsi iudex imponat præceptum, ut reddat debitum, et cohabitare cum illa, non tenetur reddere debitum, neque cohabitare, quia non fuit verum matrimonium; sed similiter non fuit in præsentem verum votum; ergo etiamsi Ecclesia imponat mihi præceptum, ut servem illud, non teneor servare. Respondetur disparem esse rationem, cum enim redditio illa debiti, si non fuit verum matrimonium, non fit redditio debiti, sed accessus ad illam sit intrinsece malus, non potest esse materia præcepti. At vero res promissa, si est materia voti, non est intrinsece mala, sed debet esse bona, ac subinde tenebitur obedire Ecclesiæ præcipienti, sibi que debet hoc imputare, qui pro iniquitate in has augustias se projecit: ubi obiter notandum est, quod Concilium Tridentinum sessione xxv, capite xix statuit, quod si aliquis regularis velit contendere se non teneri voto propter defectum propositi, vel aliam similem causam debet intra quinquennium a die professionis proponere

causam coram prælato, alias transacto quinquennio non admittetur in iudicio, sed compelletur perpetuo manere in religione, tenebiturque obedire, ut modo dicebamus.

III. Tertio modo potest taliter se habere vovens quod habeat intentionem vere promittendi, et obligandi se ad id, quod promittit, non tamen habeat propositum servandi id, quod promittit; tunc etiam dico, quod ille facit votum verum, manetque obligatus ad illud servandum, non obstantibus aliquibus jurisperitis oppositum sentientibus in capite Litterarum de voto, hoc enim docent universi theologi citati. Verum tamen est, quod istud votum (ut optime docet Cajetanus in hoc articulo) partim est verum, partim est mendax; verum, quia vere promittit, mendax, quia talem promissionem non concomitatur intentio faciendi, quod promittit; attamen est verum votum quantum ad substantiam, et essentiam, solumque deficit illi illa secunda veritas, quæ illi est accidentaliter (pertinet enim ad observantiam voti, non ad essentiam.) Probat ergo nostrum dictum. Primo, promissio obligat secundum naturam propriam, sed in isto casu est vera, et propria promissio facta Deo, quia sic vovens intendit simpliciter promittere; ergo est obligatio. Confirmatur: Si aliquid obstaret quominus esset vera promissio, id esset, quia non intendit implere; sed hoc non obstat, quia stant simul ista duo, quod aliquis sit obligatus ad aliquid faciendum, et tamen quod non velit illud facere; ergo etiam in intellectu, et voluntate potest contingere, quod aliquis velit se obligare; et non velit facere id ad quod est obligatus. Antecedens patet clare in eo, qui emisit votum, et non vult illud implere, et in eo, qui habet præceptum, et non adimplet illud. Consequentia autem pro-

batur, quoniam facilius separantur, et distinguuntur res in intellectu quam a parte rei, si quidem intellectus etiam unita distinguit, considerando in illis diversas rationes. Ultimo probatur, quia qui habet intentionem faciendi aliquid, et jurat, manet obligatus, licet non habeat intentionem adimplendi juramentum, ut dicemus quæstione sequenti: ergo idem dici debet de voto.

IV. Sed contra hoc arguitur: Juramentum est actus religionis, sed talis promissio non est actus religionis; qui enim sic jurat sine intentione, peccat mortaliter: ergo non est verum votum. Confirmatur: Promissio non obligat nisi acceptetur, sed Deus non acceptat talem promissionem, quia est peccatum. Respondetur, quod illa promissio est actus religionis quantum ad substantiam, et hoc sufficit, ut sit verum votum, quoniam secundum se est de re bona. Itaque virtualiter sunt ibi duo actus, alius quo promittit, alius quo non intendit servare promissum: primus actus est religionis secundum se, licet per accidens; secundum quod conjungitur cum secundo, efficiatur malus. Et per hoc respondetur ad confirmationem, primus enim actus acceptatur a Deo, non vero secundus.

V. Ultimo modo potest se habere vovens taliter, quod habeat intentionem promittendi, non tamen se obligandi. Et hoc dupliciter uno modo, quia ignorat substantiam, et effectum voti. Itaque existimat posse separari a voto obligationem, intelligens non esse intrinsicam ipsi, et ita intendat promittere, non tamen se obligare; alio modo potest hoc contingere per quamdam crassam stultitiam, seu iniquitatem, ita quod sciens obligationem esse intrinsicam voto, et promissioni, velit adhuc promittere, et vovere, non tamen se obligare. Circa quod sit

VI. Prima conclusio: Qui voveret non habens animum obligandi se, quia per ignorantiam existimat obligationem non esse intrinsicam voto non emitteret verum votum, nec maneret obligatus. Probatur primo: Iste in hoc casu habet ignorantiam circa substantiam voti; ergo est involuntarius circa substantiam, et effectum voti, ut enim dicit D. Thomas 1-2, quæst. vi, ignorantia causat involuntarium; ergo ubi intervenit ignorantia circa essentiam ipsiusmet voti, non erit obligatio. Secundo probatur: Hæc est bona consequentia: Iste vult promittere, ergo vult se obligare; ergo etiam erit bona ex opposito consequentis ad oppositum antecedentis, scilicet: Iste non vult se obligare, ergo non vult promittere; sed in tali casu iste non vult se obligare; ergo nec promittere; ergo nec facere votum. Tertio probatur: Si quis contraheret matrimonium ignoranter existimans non esse vinculum indissolubile, non contraheret verum matrimonium, quia ignorantia circa substantiam matrimonii faceret involuntarium; ergo similiter hic. Confirmatur: Si quis voveret ex ignorantia alicujus gravissimæ circumstantiæ, quam si cognosceret non voveret, tale votum non obligaret, verbi gratia, si rusticus existimans Hierosolymam distare viginti leucas, emitteret votum peregrinationis ad illam, sine dubio postea quando cognosceret maximam distantiam itineris, non obligaretur voto, quia ignorantia gravissimæ circumstantiæ dedit causam voto, et ita existimaretur involuntarius circa votum; sed multo major ignorantia est illa, quæ versatur circa substantiam, et obligationem voti; ergo ex illa vovens redditur involuntarius. Sed contra. In secunda probatione dicebamus, quod hæc est bona consequentia: Vult promittere, ergo vult se obliga-

re, sed in nostro casu promittens vult promittere, sic enim supponimus; ergo vult se obligare saltem implicite. Respondetur consequentiam esse bonam; negatur tamen minor, scilicet, quod ille vult promittere, quia cum sit ignorantia circa substantiam voti, et promissionis, est etiam involuntarius circa promissionem, et ita non intendit promittere, sed tantum voce tenus promittit.

VII. Secunda conclusio: Qui sciens naturam promissionis, et obligationem esse inseparabilem ab illa, si intendit promittere, quantumvis alias non habeat propositum se obligandi per stultitiam, seu iniquitatem, vere et proprie manet obligatus. Probatur: Qui vult antecedens vult etiam consequens, maxime quando scit consequens necessario includi in antecedente; sed iste scit obligationem necessarie contineri in vera promissione; ergo si vere intendit promittere, vult saltem virtualiter, et implicite obligationem. Sicut qui seiret aliquam pœnam impositam esse a lege propter talem culpam, si vult committere culpam, vult etiam virtualiter se obligare ad pœnam. Est itaque differentia inter istum et illum, de quo in præcedenti conclusione; ille enim propter ignorantiam circa substantiam promissionis censetur involuntarius, nec velle etiam virtualiter obligationem; iste vero, cum tali careat ignorantia, est voluntarius circa substantiam promissionis, et consequenter vult saltem virtualiter obligationem, quæ voluntas semper manet, etiam si explicite proponat se non obligari, quia intrinsicè in promissione includitur obligatio.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VIII. Arguitur primo contra nostram conclusionem: Multi vovent

etiam solemniter castitatem, qui tamen non habent propositum servandi illam, et tamen vere manent obligati ad servandam castitatem; ergo sola promissio sine proposito facit votum. Major patet in multis nobilibus, qui profitentur religiones militares, et nihilominus non habent in proposito servare castitatem, neque alicujus rei minus recordantur, quin potius solum intendunt ampliores redditus illa professione, forsitan ut luxuriosius vivant. Si dicatur, hos habere tunc propositum et animum obligandi se ad castitatem, et hoc sufficit. Contra hoc arguitur secundo: Leges obligant juxta voluntatem legislatoris ad culpam mortalem, vel venialem, vel ad nullam (supposita proportione materiæ) ut patet in constitutionibus nostri ordinis, sed votum est quædam lex particularis, quam sibi vovens imponit; ergo obligat juxta intentionem illius, et ita si non intendat servare castitatem ad nihil manebit obligatus.

IX. Respondetur, quod ita voventes habent verum animum promittendi, et obligandi se, qui sufficit ad verum votum; alias enim dicere teneremur, hujusmodi non esse commendatarios, nec frui aliis privilegiis, quod est falsum. Ad secundum respondetur, quod obligatio voti semel facti non pendet ex voluntate voventis, sed intrinsicè sequitur ad naturam voti, et sic licet emissio voti sit voluntaria, semel tamen emissum obligat de jure naturali, et divino: sicut contractus matrimonii dependet ex voluntate contrahentium, semel tamen contracto indissolubilitas illius est omnino necessaria, sine dependentia a voluntate contrahentium. Similiter susceptio baptismi est voluntaria adulto, semel tamen baptizatus quantumcumque repugnet postea quam est voluntarie baptizatus, tenetur præcep-

tis aliorum sacramentorum, et obedire præceptis Ecclesiæ.

ARTICULUS III.

Utrum ad votum requiratur deliberatio, et quæ sit sufficiens, ut votum obliget?

I. Pro explicatione notandum est, quod deliberatio importat discursum, seu collationem inter multa, et determinationem ad unum; formaliter tamen importat determinationem voluntatis, non absolute, sed ut ex discursu originatur. Deliberatio autem dividitur in semiplenam, plenam, et plenissimam. Semiplena est ad quam sequitur motus secundo primus, qui nec est omnino naturalis, nec omnino liber, quia ipsa, vel motus insurgens, licet non præveniat omnino iudicium rationis, prævenit tamen iudicium perfectum, et ita non potest ratio perfecte deliberare circa objectum talis motus. Quapropter actus ille non est perfecte humanus, nec potest habere perfectam rationem virtutis, vel vitii, sed solum potest ibi reperiri peccatum veniale. Deliberatio plena opponitur huic, et est quando ratio deliberat circa objectum, et ita intendit operari sciens, et prudens. Et licet hæc non fiat attendendo omnes circumstantias posibles eventus, adhuc est perfecta deliberatio sufficiens ad rationem meriti, vel demeriti, imo ad omnem contractum humanum, et ad matrimonium, et ad baptismum. Plenissima, seu perfectissima deliberatio est, quando maturo consilio conferuntur in se media perfectissime in ordine ad finem, et attenduntur omnes circumstantiæ circa rem deliberatam.

II. Notandum est secundo, quod deliberatio alia est formalis, scilicet,

quando consideratur res in se ipsa; et non in aliquo principio, vel effectu, vel in aliquo alio communi, sicut quando quis considerat circa ingressum religionis. Alia est deliberatio virtualis, quando scilicet non deliberat quis circa rem ipsam in particulari, et explicite, sed in aliquo communi, vel causa ipsius, verbi gratia, si quis deliberat circa peregrinationem, et emittit votum illius, non est necessarium quod in particulari, et explicite deliberet circa sumptus itineris, et circa alia accidentia ejus, nam circa hæc omnia censetur virtualiter deliberasse, quando ratio deliberavit circa votum peregrinationis. Idem est de illo qui deliberate vovit religionem, et obedientiam, nec enim est necessarium, quod in particulari deliberet circa omnia statuta religionis, sed censetur virtualiter deliberasse circa omnia ista, cum deliberavit vovere religionem, et obedientiam. Item deliberatio alia est perceptibilis, illa scilicet quæ fit successu temporis per discursum conferendo inter se media: alia est imperceptibilis, quæ fit brevissimo tempore, et quasi in instanti. Sit ergo

III. Prima conclusio: Semiplena deliberatio non sufficit ad votum. Ista conclusio est fere communis. Tenet eam Cajetanus hic; Soto ubi supra quæst. I, articulo II; Navarrus in manuali, capite XII, numero XXIV, et ita aliqui existimant veram hanc sententiam, quod oppositam iudicent improbabilem. Et probatur primo: Semiplena deliberatio non est actus humanus simpliciter, sed secundum quid tantum, et ita non sufficiens ad aliquem contractum humanum; ergo neque ad votum. Antecedens patet ex D. Thoma 1-2, quæst. I, art. II, ubi eas solum docet esse actiones humanas, quæ ex deliberata voluntate procedunt, et philosophus vocat illas actiones hu-

manas, quæ cum libertate fiunt, sed non operatur homo, quando est tantum semiplena deliberatio, cum consultatione, et libertate: ergo. Probatur secundo: Illa semiplena deliberatio non est sufficiens ad peccatum mortale, ergo nec ad votum, cum votum ex natura sua obliget ad mortale.

IV. Secunda conclusio: Non est necessaria plenissima deliberatio ad votum, licet sit solemne religionis, sed sufficit plena deliberatio ad ejus obligationem. Hæc conclusio est contra secundam sententiam, est tamen fere communis. Et probatur prima pars ex capite secundo De voto, ubi votum factum in ætate puerili, et ex animi facilitate declaratur fuisse validum, et commutatur in aliam faciliorem materiam. Secundo probatur: Ad quemlibet alium contractum humanum sufficit plena deliberatio, ergo ad votum. Antecedens probatur: In emptionibus, et venditionibus, in baptismo, et in matrimonio. Confirmatur: Plena deliberatio sufficit ad peccatum mortale: ergo ad votum. Probatur consequentia: Ubi potest esse ratio perfectæ culpæ, potest esse ratio perfectæ virtutis; ergo et voti. Confirmatur secundo: Alias quilibet posset se excusare ab obligatione voti, pauci enim sunt, qui perfectissima diligentia, et plenissima deliberatione solemniter religionem voverint.

V. Secunda pars conclusionis patet ex multis capitulis maxime XVII et XIX, contra retrahentes homines ab ingressu religionis, et patet Matth. IV, ubi Petrus, et Andreas vocati a Domino continuo secuti sunt ipsum, super quæ verba multa sanctorum patrum testimonia adducit D. Thomas quæ poterunt videri in Aragon. Sed est insigne testimonium D. Hieronymi ad hoc probandum in epistola ad Heliodorum: « Licet parvulus a collo pendeat ne-

pos, licet sparso crine, et scissis vestibus ubera, quibus te enutrierat mater ostendat, licet in limine taceat patet, calcato perge patre, etc. » Ultima pars conclusionis patet ex dictis.

VI. Tertia conclusio: Vota facta ex animi facilitate, facilius sunt dispensanda, quoniam experientia teste, homo imperfectus expositus est periculo illa frangendi; semper tamen requiritur causa nec sufficit, quod solum ex animi facilitate fuerint emissa. Dicuntur autem vota ex animi facilitate, quando ex aliquo metu, vel passione brevissimo tempore homo vovit, quamvis advertat ad id quod facit.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VII. Arguitur primo pro sententia aliquorum dicentium, quod ad verum votum sufficit semiplena deliberatio, quæ sufficit ad peccatum veniale in motibus secundo primis, taliter tamen, quod votum cum tali deliberatione emissum non obligaret ad mortale, sed ad veniale. Hæc sententia probatur primo: Ut promissio sit verum votum sufficit, quod sit actus humanus; sed promissio ex tali indeliberatione est actio humana, alias enim non esset peccatum, nec veniale quidem; ergo. Confirmatur: Meritum, et demeritum solum reperiuntur in actibus humanis; sed in actione semiplene deliberata reperitur meritum, et demeritum, cum reperiatur peccatum veniale; ergo est actio humana. Secundo probatur: Talis promissio est actus virtutis religionis, et non nisi voti: ergo. Major de se patet, minor similiter constat; ergo.

VIII. Ad hoc argumentum patet solutio ex prima probatione primæ conclusionis. Illa enim actio est humana tantum imperfecte, quod